

SUSAN SONTAG: DUET FOR CANNIBALS

Amikor a tudós rendez

VINCZE TERÉZ

A VILÁGHÍRŰ ESSZÉISTA NÉGY FILMET IS FORGATOTT.

Susan Sontag nevééről elsőre nem a filmrendezés jut eszünkbe. Esszéírói és politikai aktivista tevékenysége tette őt a huszadik század második felének emblematiszt sztárértelmiségijévé. Azonban rendezett négy filmet is: két játékfilmet saját forgatókönyve alapján Svédországban, egy dokumentumfilmet Izraelben, majd saját írását adaptálta az olasz televízió felkérésére egy Velencében forgatott műben. Az első film, a *Duet for Cannibals* 1968-ban készült, melyet a film gyártásának 50. évfordulójára újított fel a Svéd Filmintézet, ez vált most elérhetővé a Netflixen.

Sontag a film elkészültekor két mérsekelt fogadtatású regénnyel és egy ünnepelt, esszéit összegyűjtő kötettel büszkélkedhetett. Semmiféle filmes tapasztalata nem volt, bár írásaiban bizonyította elmélyült érdeklődését a kortárs filmművészet iránt – első esszégyűjteményében Bressonról, Godard-ról és Alan Resnais-ról szóló szövegek is szerepeltek,

és hogy különösen Godardnak volt rajongója, azt 1968 februárjában róla írt összefoglaló tanulmánya is bizonyítja. Bergman *Personájáról* 1967-ben közölt fontos elemző esszét, amely 1967-ben svédül is megjelent, és komoly elismerést szerzett a rendező hazájában is.

A svéd kapcsolat és filmes felkérés azonban inkább a Vietnam ügyben politikai aktivistaként kifejtett tevékenységének következménye volt, nem annyira a még csak alakulóban lévő írói-értelmiségi reputációjának. Éppen mielőtt 1968 májusában Észak-Vietnam kormányának meghívására az országba látogatott volna, áprilisban a svéd kultúrattasé kérte fel, hogy készítsen filmet Svédországban. Svédország pedig különösen vonzó volt egy baloldali értelmiségi számára, nemcsak Bergman miatt, hanem mert a svéd szociáldemokrácia a világ egyik legérdekesebb politikai kísérletének tűnt a nem kommunista szocializmus, a munkások érdekeit is tiszteletben tartó kapitalizmus modelljeként. A svédek pedig elszántak voltak, hogy a kulturális diplomáciát is bevesse a rendszer népszerűsítésére, ennek eszköze volt a svéd filmgyártás nemzetköziesítése: Godard-filmeket finanszíroztak, és külföldi rendezőket hívtak meg vendégrendezésre, köztük például Agnès Vardát is.

A svéd szociáldemokraták háború-ellenessége odáig ment, hogy az amerikai hadsereg dezertőreinek is menedéket nyújtottak, minek következtében olyannyira megrendült a diplomáciai kapcsolat a két ország között, hogy 1968 elején a

svédországi amerikai nagykövetet hazarendelték posztjáról. A politikai aktivizmusáról ismert Sontag tehát nagyon is beleillett a képbe. Sontag filmkészítői karrierjének beindítása tehát egyértelműen egy kultúrdiplomáciai manőver eredménye, és bár a filmet 1969-ben a Cannes-i Filmfesztivál is bemutatta, nem kivételes minősége miatt marad fenn az filmmemlékezetben.

A film egy fiatal baloldali értelmiségi (Tomas) és egy idősebb, német emigráns (Bauer) története. Tomas titkárnak szegődik az egykori forradalmár bizalmas politikai dokumentumainak rendszerezésére. A történetnek erőteljes politikai felhangja van a paranoiás, ármánykodó politikai emigránssal, akinek az íróasztalán egy túlméretezett öngyújtó áll, melyet állítása szerint Bertold Brechtől kapott; és a fiatal és naiv baloldali rajongóval, akit Bauer és *femme fatale* felesége hamar behálózna. A film politikai parabola arról, hogy az idősebb generáció teszi tönkre a forradalmat. Sontag nagyon hamar a szexuális vágyak és frusztrációk szeszélyes szövevényébe vezeti hőseit, ami aztán egyszerre emlékeztet Buñuel szürreális világára, és a *Persona* realitást és fantáziát ösztömlő jeleneteire. Az egész összességében egy, a korszak legfontosabb modernista rendezőinek műveit megidéző *patchwork*: van itt gézbe tekert szereplő à la Godard, a baljós zenei futamok mintha egy az egyben a *Megvetésből* kerültek volna át ide. Van fontos színész Bergmantól (a Bauer alakító Lars Ekborg a *Nyár Mónikával* férfi főszereplője volt), de van színész Bertoluccitól is (Bauer feleségét az olasz Adriana Asti alakítja, aki a Sontag által nagyra becsült 1964-es *Forradalom előtt* sztárja volt). A *Duet for Cannibals* nem nézhetetlen, de nem is különösebben eredeti; Freud és Brecht találkozás a boncasztalon: leginkább azon romantikus és szexuális frusztrációk megfilmesítésének tűnik, amelyekről Sontag naplóiban olvashatunk.

DUET FOR CANNIBALS (Düett för kannibaler) – svéd, 1969. Rendezte és írta: Susan Sontag. Kép: Lars Swanberg. Szereplők: Adriana Asti (Francesca), Lars Ekborg (Bauer), Gösta Ekman (Tomas), Agneta Ekman (Ingrid). Gyártó: Samdrews. Forgalmazó: Netflix. Feliratos. 105 perc.

„Freud és Brecht találkozás a boncasztalon”
(Gösta Ekman és Adriana Asti)

